

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і навчальної роботи та рекрутації,

проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 7 від 18.04. 2017р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки магістра

спеціальність 054 «Соціологія»

освітня програма «Соціологія»

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Трансформаційні процеси в Україні і соціальна безпека

Луцьк – 2017

Програма навчальної дисципліни «Трансформаційні процеси в Україні і соціальна безпека» підготовки магістра спеціальності 054 «Соціологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» освітньої програми «Соціологія»

Розробник: Ємельянова Юлія Павлівна, професор кафедри загальної і соціальної психології та соціології, докт. філос. наук, доцент.

Рецензент: Засекіна Л.В., завідувач кафедри загальної і соціальної психології та соціології, докт. психол. наук, професор.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної і соціальної психології та соціології.

Протокол № 3 від 2 жовтня 2017 р.

Завідувач кафедри: _____ (Л.В. Засекіна).

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією Факультету психології.

Протокол № 2 від 9 жовтня 2017 р.

Голова науково-методичної Комісії факультету _____ (О.Є. Іванашко)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальність 054 Соціологія освітня програма «Соціологія» Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання - 5
		Семестр – 9
		Лекції - 32 год.
		Семінарські - 30 год. Контрольна робота – не передбачено.
ІНДЗ: - не передбачено.		Самостійна робота -106 год.
	Консультації – 12 год.	
		Форма контролю: <i>іспит</i>

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальність 054 Соціологія освітня програма «Соціологія»	Нормативна
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання - 6
		Семестр – 11
		Лекції - 14 год.
		Семінарські - 10 год. Контрольна робота – не передбачено.

ІНДЗ: - не передбачено.	Магістр	Самостійна робота -52 год.
		Самостійна робота – 134год. Консультації - 22 год.
		Форма контролю: <i>іспит</i>

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Курс «Трансформаційні процеси в Україні і соціальна безпека» на меті надання студентам знань про зміст надзвичайно складних соціальних процесів, які йдуть вже чверть століття в незалежній Україні. За формою вони можуть бути визначені як трансформаційні, тобто такі, що призводять до радикальних змін у всіх сферах життя народу України, у тому числі, політичного та державного устрою, економічних відносин, соціально-структурних стереотипів, культурно-світоглядної парадигми сучасного населення. Такого масштабного перетворення вимагають як внутрішні ритми життя народу України, так й ситуація, що склалася у європейському регіоні та у глобальному світі.

Але соціальний рух у країні із населенням як найменш у сорок мільйонів громадян супроводжується, як доводить історія, великими ризиками у соціальній, культурній площині, тому що суттєво змінює вже усталені відносини між індивідами, групами населення; між населенням та владою, між державою та її політичними партнерами. Такого роду зміни іноді призводять до драматичних подій, а в історії України, навіть до трагічних.

З урахуванням досвіду функціонування України як великої складної соціокультурної системи курс «Трансформаційні процеси в Україні і соціальна безпека» передбачає оволодіння студентами сукупністю найсучасніших знань про соціальну сферу життя людини та суспільства, про об'єктивні фактори їх взаємозв'язку.

Курс «Трансформаційні процеси в Україні і соціальна безпека» є міждисциплінарним, він є дотичним до історії, політології, етнології, загальної психології, загальної соціології, до теорії соціальних змін, конфліктології тощо. У цьому курсі студенти також знайомляться із основними проблемами управлінської діяльності в соціально-культурній сфері.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни «Трансформаційні процеси в Україні і соціальна безпека» у студента повинні бути сформовані наступні компетенції:

- **здатність** до системного підходу під час аналізу процесів функціонування та трансформації суспільства;

- здатність до застосування теоретичного знання про універсальні закономірності та небезпечні «сценарії» функціонування суспільства доби домодерну, модерну та постмодерну;
- здатність до критичного аналізу функціонування сучасного українського суспільства як перехідного від модерну до постмодерну;
- здатність до діагностики внутрішніх та зовнішніх викликів під час трансформації українського суспільства;
- здатність до діагностики світоглядних орієнтирів та організаційних проблем трансформації українського суспільства;
- здатність до аналізу стратегій оптимізації процесів трансформації українського суспільства;
- **вміння** проводити експертизу програм соціальних перетворень на рівні органів місцевого самоврядування у контексті їх науково-теоретичного змісту та безпеки для спільноти;
- вміння застосовувати теоретичні знання для критичного аналізу складників нової якості у програмах соціальних перетворень;
- вміння набувати нових знань з проблематики соціальної трансформації та її безпечних форм;
- вміння досягати більш складних рівнів розуміння ситуації соціальних перетворень із допомогою експертних думок ресурсів Інтернет.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Сем.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теорія та методологія соціальних рухів та трансформацій					
Тема 1. Поняття суспільства перехідного періоду у соціальній теорії.	9,5	2	1	6	0,5
Тема 2 Універсальні закони функціонування суспільства як соціокультурної системи: статика та динаміка.	10,5	2	2	6	0,5
Тема 3. Універсальні закони функціонування суспільства як соціокультурної системи: процес набуття внутрішньої системної	11	2	2	6	1

міцності.					
Тема 4. Специфіка функціонування українського суспільства у контексті історії європейського регіону.	13	2	2	8	1
Тема 5. Проблема соціальної та культурної ідентифікації в українському суспільстві як проблема напрямку трансформації.	11	2	2	6	1
Тема 6. Складники нової якості суспільства як орієнтири перетворень в українському суспільстві.	11	2	2	6	1
Тема 7. Людина у системі цінностей сучасного українського суспільства: перспектива гуманізації соціального середовища в Україні.	11	2	2	6	1
Тема 8. Історична пам'ять, історична традиція як фундамент інновації під час структурних перетворень та набуття нової якості сучасного суспільства.	13	2	2	8	1
Разом за модулем 1	90	16	15	52	7
Змістовий модуль 2.	Соціальна трансформація та соціальна безпека				
Тема 9. Соціальна безпека у період соціальної трансформації як наукова та практична проблема	10	2	1	6	0,5
Тема 10. Протиріччя функціонування сфер суспільства як проблеми соціології.	10	2	1	6	0,5
Тема 11. Різноманіття ризиків сучасного суспільства у контексті соціології.	10	2	2	6	0,5

Тема 12. Предметна сфера наукового аналізу соціальної безпеки.	10	2	2	6	0,5
Тема 13. Збереження рівноваги соціоприродної системи як головна мета соціології безпеки.	10	2	2	8	0,5
Тема 14. Дослідницькі підходи до проблеми соціальної безпеки.	10	2	2	6	0,5
Тема 15. Соціологія безпеки як галузева дисципліна: стан та перспективи розвитку.	15	2	2	6	1
Тема 16. Протиріччя теорії та практики соціальної безпеки в сучасній Україні. (Круглий стіл)	15	2	3	10	1
Разом за модулем 2	90	16	15	54	5
Всього годин:	180	32	30	106	12

Заочна форма навчання:

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Сем.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теорія та методологія соціальних рухів та трансформацій					
Тема 1. Поняття суспільства перехідного періоду у соціальній теорії.	10,5	1	0,5	8	1
Тема 2. Універсальні закони функціонування суспільства як соціокультурної системи: статика та динаміка.	10,5	1	0,5	8	1
Тема 3. Універсальні закони функціонування суспільства як	11,5	1	0,5	8	2

соціокультурної системи: процес набуття внутрішньої системної міцності.					
Тема 4. Специфіка функціонування українського суспільства у контексті історії європейського регіону.	10,5	1	0,5	8	1
Тема 5. Проблема соціальної та культурної ідентифікації в українському суспільстві як проблема напрямку трансформації.	11	1	1	8	1
Тема 6. Складники нової якості суспільства як орієнтири перетворень в українському суспільстві.	11	1	1	8	1
Тема 7. Людина у системі цінностей сучасного українського суспільства: перспектива гуманізації соціального середовища в Україні.	11	1	1	8	1
Тема 8. Історична пам'ять, історична традиція як фундамент інновації під час структурних перетворень та набуття нової якості сучасного суспільства.	14	1	1	10	2
Разом за модулем 1	90	8	6	66	10
Змістовий модуль 2.	Соціальна трансформація та соціальна безпека				
Тема 9. Соціальна безпека у період соціальної трансформації як наукова та практична проблема	10	0,5	0,5	8	1
Тема 10. Протиріччя функціонування сфер суспільства як проблеми соціології.	10	0,5	0,5	8	1
Тема 11. Різноманіття ризиків сучасного суспільства у контексті	10	0,5	0,5	8	1

соціології.					
Тема 12. Предметна сфера наукового аналізу соціальної безпеки.	10	0,5	0,5	8	1
Тема 13. Збереження рівноваги соціоприродної системи як головна мета соціології безпеки.	11,5	1	0,5	8	2
Тема 14. Дослідницькі підходи до проблеми соціальної безпеки.	11,5	1	0,5	8	2
Тема 15. Соціологія безпеки як галузева дисципліна: стан та перспективи розвитку.	13,5	1	0,5	10	2
Тема 16. Протиріччя теорії та практики соціальної безпеки в сучасній Україні. (Круглий стіл)	13,5	1	0,5	10	2
Разом за модулем 2	90	6	4	68	12
Всього годин:	180	14	10	134	22

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Поняття трансформації соціальної у різних галузях наукового знання.	6
2.	Особливості функціонування суспільства у перехідний період.	6
3.	Напрямки зміни суспільства під час трансформації.	6
4.	Зміст поняття «життя у безпеці» з позиції соціології.	8
5.	Проблема суб'єкту відповідальності за соціальну безпеку суспільства під час трансформації.	6
6.	Система «людина-машина-оточуюче середовище» у світі та сучасній Україні.	6
7.	Реальні та потенціальні соціальні ризики реформ в Україні.	6
8.	Міждисциплінарний підхід до вирішення проблем безпечної	8

	трансформації суспільства.	
9.	Головний суб'єкт соціальних перетворень в Україні.	6
10.	Українські соціологи щодо теорії та практики соціальних перетворень.	6
11.	Соціальний запит на безпеку соціальних перетворень в Україні, його форми та організаційний процес.	6
12.	Теоретичні завдання соціології безпеки та практика їх реалізації .	6
13.	Зв'язок соціології безпеки із соціологією ризику, їх наукове значення.	8
14.	Роль людського фактору у соціальних перетвореннях сучасних суспільств.	6
15.	Соціальна структура сучасного українського суспільства як фактор небезпечних змін під час трансформації суспільства.	6
16.	Багатокультурність складу населення України як фактор соціальної небезпеки.	10
Разом		106

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Поняття трансформації соціальної у різних галузях наукового знання.	8
2.	Особливості функціонування суспільства у перехідний період.	8
3.	Напрямки зміни суспільства під час трансформації.	8
4.	Зміст поняття «життя у безпеці» з позиції соціології.	8
5.	Проблема суб'єкту відповідальності за соціальну безпеку суспільства під час трансформації.	8
6.	Система «людина-машина-оточуюче середовище» у світі та сучасній Україні.	8
7.	Реальні та потенціальні соціальні ризики реформ в Україні.	8
8.	Міждисциплінарний підхід до вирішення проблем безпечної	10

	трансформації суспільства.	
9.	Головний суб'єкт соціальних перетворень в Україні.	8
10.	Українські соціологи щодо теорії та практики соціальних перетворень.	8
11.	Соціальний запит на безпеку соціальних перетворень в Україні, його форми та організаційний процес.	8
12.	Теоретичні завдання соціології безпеки та практика їх реалізації .	8
13.	Зв'язок соціології безпеки із соціологією ризику, їх наукове значення.	8
14.	Роль людського фактору у соціальних перетвореннях сучасних суспільств.	8
15.	Соціальна структура сучасного українського суспільства як фактор небезпечних змін під час трансформації суспільства.	10
16.	Багатокультурність складу населення України як фактор соціальної небезпеки.	10
Разом		134

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

- не передбачене;

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання контрольної роботи. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів);
2. Балів, отриманих за виконання контрольної роботи, які зараховуються у поточний контроль (максимум 10 балів);
3. Модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Таблиця 3

Поточний контроль	Модульний контроль	Загальна
		а

(мах = 40 балів)						(мах = 60 балів)			кількість балів	
Модуль 1						Модуль 2	Модуль 3			
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР 1	МКР 2		
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	10	20	40	100	
5	5	4	6	5	5					

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У.Бек; [Пер.с нем. В.Седельника и Н.Федоровой; Послесл. А.Филиппова]. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.
2. Гаєвська О.Б. Прогностичне бачення організаційної еволюції управління Україною / Освіта регіону: науковий журнал. – К.: Університет «Україна», 2012. – №3. – С.127-133. <http://social-science.com.ua/article/859>
3. Гаєвська О.Б. Синергія соціального управління. //Мультиверсум: філософський альманах. – 2011. – Вип.10 (108). – С. 57-70.
4. Гарас Л.М., Ємельянова Ю.П., Осиповський С.М. Соціологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Гарас, Ю.П. Ємельянова, С.М.

- Осиповський. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2010. – 196 с. Теми: 13, 17, 18.
5. Гидденс Э. Судьба, риск и безопасность / Э.Гидденс // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем. – 1994. № 5. – С. 107-134.
 6. Гринчук А.В. Социология безопасности: состояние и перспективы развития / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. – 2010. – № 1-2. С. 101-102.
 7. Дейнека А.В. Управление человеческими ресурсами: Учебник для бакалавров / А.В. Дейнека, В.А.Беспалько. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 392 с.
 8. Дмитриев А. В. Социальный конфликт: общее и особенное / А.В. Дмитриев. – М. : Гардарики, 2002. – 524 с.
 9. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. – Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», – 2015. – 232 с.
 - 10.Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи та глобальний розвиток. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2004. 314 с.
 - 11.Кравченко А.И., Тюрина И.О. Социология управления: фундаментальный курс: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Академический Проект, 2005. — 1136 с.
 - 12.Основи теорії гендеру: навч. посіб. / В П. Агеева, В.В. Близнюк [и др.]. – К.: К.І.С., 2004. – 536 с.
 - 13.Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. / І. Л. Петрова. — К. : КНЕУ, 2013. — 466 с.
 - 14.Степаненко В.П. Громадянське суспільство: дискурси і практики / В. Степаненко. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2015. — 420 с.
 - 15.Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. – К., 2006. 372 с.
 - 16.Українське суспільство 1994-2004. Моніторинг соціальних змін / За ред.д.е.н.В.Ворони, д.соц.н.М.Шульги. – К. : Ін-т соціології НАНУ, 2004. 705.
 - 17.Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 2 (16) / Головні редактори д. екон. н. В.М.Ворона, д. соціол. н. М.О.Шульга. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. – 780 с.
 18. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3 (17) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. – 550 с.

Додаткова:

1. Луман Н. Понятие риска // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем. – 1994. № 5. – С. 135-160.
2. Михальченко М., Самчук З. Україна доби межичасся. Бліск та убожество куртизанів. – Дрогобич : Відродження, 1998. – 288 с.

3. Отрешко Н. Суб'єкт, метод пізнання, картина соціального світу в класичній, неklasичній, постнеklasичній соціології / Н.Отрешко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2009. – №4. – С.43-55.
4. Шевель І. Современный социальный конфликт: микроструктурный подход Р.Коллинза / И. Шевель. – Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2015. – № 3. С.147-152.

Журнали:

Україна:

Соціологія: теорія, методи, маркетинг

<http://dspace.nbuu.gov.ua/handle/123456789/5932>

«Український соціум» <http://www.ukr-socium.org.ua/>

«Універсум» <http://universum.lviv.ua/>

«Інтермарум: історія, політика, культура» <http://intermarum.zu.edu.ua/>

Український соціологічний журнал» <http://www.sau.kiev.ua/magazine.html>

Росія:

«СОЦИС» – <http://www.isras.ru/socis.html>

Корисні сайти:

Офіційний портал Верховної Ради України <http://rada.gov.ua/>

Офіційний портал Уряду України <https://www.kmu.gov.ua/ua>

Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>

Фонд демократичних ініціатив імені Ілька Кучеріва <http://dif.org.ua/>

Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України <http://www.ipiend.gov.ua/index.php>

Центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова <http://razumkov.org.ua/>

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Гуманітарні та соціальні науки про соціальні рухи та трансформації.
2. Українська соціологія про ритми та темпи соціальних змін в Україні після 1991 року.
3. Стан масової свідомості та його соціологічні характеристики під час соціальної трансформації.
4. Традиційна мораль, етнічні традиції та культура як елементи соціальної статичності під час соціальної трансформації.
5. Проблема ідентифікації людини під час соціальної кризи та соціальних перетворень.

6. Проблема формування громадянського суспільства як головного елемента у складі народу України як соціальної системи.
7. Проблема структури суспільства, що трансформується з позиції сучасної соціології.
8. Соціальна взаємодія та співвідношення влади та громадянського суспільства у контексті проблеми соціальної безпеки.
9. Проблема відновлення історичної пам'яті народів України.
10. Соціологія про соціальні ризики у період великих соціальних перетворень.
11. Зміст понять: український народ, народ України, етнос, нація, полі етнічне середовище.
12. Проблема збереження рівноваги між традицією та новацією під час соціального руху.
13. Специфіка українського суспільства з позиції соціології теорії соціокультурної динаміки; соціології релігії, урбаністичної соціології.
14. Соціальна трансформація в Україні у контексті соціальної безпеки у європейському регіоні та світі.
15. Головні напрямки реформування суспільного життя в Україні після «Революції Гідності».
16. Індикатори соціальних змін в Україні (1991-2017) з позиції сучасної соціології.
17. Соціальна безпека у період соціальної трансформації як наукова та практична проблема.
18. Збереження рівноваги соціоприродної системи як головна мета соціальної безпеки в Україні (широкий та вузький аспект).
19. Головні протиріччя теорії та практики безпечної соціальної трансформації в сучасній Україні.
20. Світоглядні та технологічні перспективи соціальної трансформації в Україні.